

A *Maculinea arion* előfordulása a Zselicben (Lepidoptera: Lycaenidae)

TELEK ELEK

ABSTRACT: (A new occurrence of *Maculinea arion* in Zselic (Lepidoptera: Lycaenidae)) On the 13th of August 2005, a specimen of *Maculinea arion* (Linnaeus, 1758) was found and collected near Lipótfá, the edge of the border of Zselic- landscape protection area (South-western Hungary).

A *Maculinea arion* (Linnaeus, 1758) eurosziibériai faunelem (DIETZEL 1990). Egész Közép-Európában előfordulnak limitált egyedszámú metapopulációi, melyek az intenzíven legeltetett rövidfüves xero-mesophil habitatokat preferálják (THOMAS 1984).

Egyedfejlődésük rendkívül speciális. A lárvák kezdetben az iniciális tápnövény éretlen magkezdeményeivel táplálkoznak, majd a negyedik lárvastádiumtól kezdődően *Myrmica* fajok fészkeiben fejlődnek. Életmódja miatt rendkívül érzékeny a környezet minőségére, ezért indikátor fajként jól használható a konzervációbiológiában (THOMAS & SETTELE 2004). Európában a habitat fragmentáció és a helytelen élőhely kezelés következtében jelentősen megritkultak a populációi, így mára az európai lepkefajok Vörös Listáján szerepel (MUNGUIRA & MARTIN 1997, WYNHOFF 1998, IUCN 2006).

Magyarországon populációi csökkenő tendenciát mutatnak, de az élőhelyeinek megfelelő kezelésével az optimális tényezők fenntarthatók lennének a faj számára (ÁRNYAS 2007). Közép- és Nyugat-Európában a *M. arion* taxonómiai státusa vitatott. Számos alfajt írtak le elsősorban külső morfológiai bélyegek alapján (GOMEZ et al. 1974). A Kárpát-medencében általában két alfajt különböztetnek meg (BÁLINT 1996). A *Maculinea arion arion* (Linnaeus, 1758) május közepétől június első feléig repül. Lárvai korán virágzó *Thymus* fajokon fejlődnek. A *Maculinea arion ligurica* (Wagner 1904) június második felétől augusztus közepéig rajzik. Nőtényei későn virágzó *Thymus* fajokra, illetve *Origanum vulgare*-ra petéznek. A két *M. arion* forma sokszor egyazon élőhelyen fordul elő (VARGA 2003), szüntopikus populációi azonban fenológiaiilag és morfológiaiilag elkülönülnek. Magyarországi előfordulási adatai meglehetősen lokálisak, felbukkanása majd évekre történő eltűnése is lehetséges (DIETZEL 1990). A Dunántúlon az Őrségi Nemzeti Parkban mind a négy *Maculinea* faj előfordul, ezért kiemelten értékes terület. A *M. arion* főként a vendvidéki területek magasabban fekvő részein található (KOVÁCS 2009). Ezen kívül van adata a Bakony több pontjáról, a Balaton-felvidékről, a Budai-hegységből, a Keszthelyi-hegységből, Külső-Somogyból, a Mecsekből, a Pilisből, a Vértesből, a Villányi-hegységből és a Visegrádi-hegységből (ÁBRAHÁM & UHERKOVICH 2000, ÁBRAHÁM et al. 2007, BÁLINT et al. 2006, DIETZEL 1990, FAZEKAS 2006, SZABÓ 2007). A keleti országrészben megtalálható a Börzsönyben, a Mátrában, a Bükkben, a Zempléni-hegységben és az Aggteleki-karszton (VOJNITS 1957, BÁLINT et al. 2006).

A Lipótfá mellett (N46°16'06.83", E17°40'40.53"), 2005. 08. 13-án észlelt *Maculinea arion* megjelenése új előfordulási adat a Zselici Tájvédelmi Körzetre nézve. A nyár közepi kaszálás következtében kialakuló rövidfüvű száraz gyepek kedvezőek a *M. arion* megjelenésének.

Így előfordulása a Zselicben a hasonlóan rövid- vagy időszakosan rövid fűvű xerophil gyepekben várható.

Köszönetnyilvánítás: Hálás köszönettel tartozom BEREZKI Juditnak (Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék, Debreceni Egyetem, Debrecen) és VADKERTI Editnek (Állatökológia Tanszék, Pécsi Tudományegyetem, Pécs) akik hasznos tanácsaikkal és segítségükkel hozzájárultak a közlemény elkészüléséhez.

Irodalom

- ÁBRAHÁM L. & UHERKOVICH Á. (2000): A nagylepke (Lepidoptera) fauna kutatásának eddigi eredményei a Villányi-hegységben. – Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat, 10: 309–339.
- ÁBRAHÁM L., HERCZIG B. & BÜRGÉS GY. (2007): Faunisztikiai adatok a Keszthelyi-hegy-ség nagylepke faunájának ismeretéhez (Lepidoptera: Macrolepidoptera). – Natura Somogyiensis, 10: 303–330.
- ÁRNYAS M. (2007): Populációstruktúra, -dinamika és peterakási preferencia vizsgálatok egy veszélyeztetett lepkefajnál (*Maculinea alcon*, Lepidoptera: Lycaenidae), Phd értekezés, Evolúciós Állattani és Humánbiológiai Tanszék, Debrecen, 115 pp.
- BÁLINT ZS. (1996): A Kárpát-medence nappali lepkéi I. Pillangófélék, fehérlepkefélék, boglárkalepke-félék, mozaiklepke-félék. – Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Budapest, pp. 130–133.
- BÁLINT ZS., GUBÁNYI A. & PITTER G. (2006): Magyarország védett pillangóalakú lepkéinek katalógusa a Magyar Természettudományi Múzeum gyűjteménye alapján. – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, pp. 65–68.
- DIETZEL GY. (1990): Taxonómiai vizsgálatok a Bakony *Maculinea arion* populációin. A *Maculinea arion* ssp. *annarion* ssp. *nova* előfordulása a Bakonyban (Lepidoptera, Lycaenidae-Rhopalocera). – Folia Musei Historico Naturalis Bakonyiensis, 9: 71–76.
- FAZEKAS I. (2006): A Mecsek nagylepke faunája (Lepidoptera: Macrolepidoptera) – Folia comloensis, 15: 239–298.
- GOMEZ, BUSTILLO, M. R. & FERNANDEZ, RUBIO, F. (1974): Mariposas de la Peninsula Iberica Ropaloceros II. Servicio de Publicaciones del Ministerio de Agricultura. – Madrid, 258 pp.
- IUCN (2006): IUCN Red List of Threatened Species. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on 2 December 2011.
- KOVÁCS J. (2009): A Szürkés hangyaboglárka (*Maculinea alcon*) helyzete az Őrségi Nemzeti Parkban. – TDK dolgozat, Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, 43 pp.
- MUNGUIRA, M. L. & MARTIN, J. (1997): Action plan for the *Maculinea* Butterflies in Europe. – Council of Europe, Strasbourg, pp. 1–96.
- THOMAS, J. A. (1984): The conservation of butterflies in temperate countries: past efforts and lessons for the future. – In: VANE-WRIGHT R. I. & ACKERY P. R. (eds) *Biology of Butterflies*. Academic press, London, pp. 333–353.
- THOMAS, J. A. & SETTELE, J. (2004): Butterfly mimics of ants. – *Nature*, 432: 283–284.
- SZABÓ G. (2007): Adatok a Dunántúli-dombság nagylepke faunájához (Lepidoptera: Macrolepidoptera). – Natura Somogyiensis, 10: 331–339.
- VARGA, Z. (2003): Post-glacial dispersal strategies of Orthoptera and Lepidoptera in Europe and in the Carpathian basin. – In: REEMER, M., HELSDINGEN, P. V. & KLEUKERS, R. (eds): *Proceedings of the 13th International Colloquium of the European Invertebrate Survey. European Invertebrate Survey – the Netherlands, Leiden*, pp. 93–105.
- VOJNITS A. (1957): Adatok a Központi- vagy Magas-Börzsöny nagylepkefaunájához I. – Folia Historico-naturalia Musei Matraensis, 2: 31–43.
- WYNHOFF, I. (1998): The recent distribution of the European *Maculinea* species. – *Journal of Insect Conservation*, 2: 15–27.

TELEK Elek
Pécsi Tudományegyetem
Természettudományi kar
Állatökológia Tanszék
H-7624 PÉCS, Hungary
Ifjúság útja 6.
E-mail: elektelek07@gmail.com